

A vizsgálati fogság újragondolása a biopolitikán belül: Törökország
fiatalkorúakra vonatkozó igazságszolgáltatási rendszerének vizsgálata a
jogalkotási, a bírói és a végrehajtó hatalmon keresztül

Nilay Kavur

2016

University of Kent

Eötvös Loránd University

A vizsgálati fogság újragondolása a biopolitikán belül: Törökország fiatalokúakra vonatkozó igazságszolgáltatási rendszerének vizsgálata a jogalkotási, a bírói és a végrehajtó hatalmon keresztül

Bevezetés

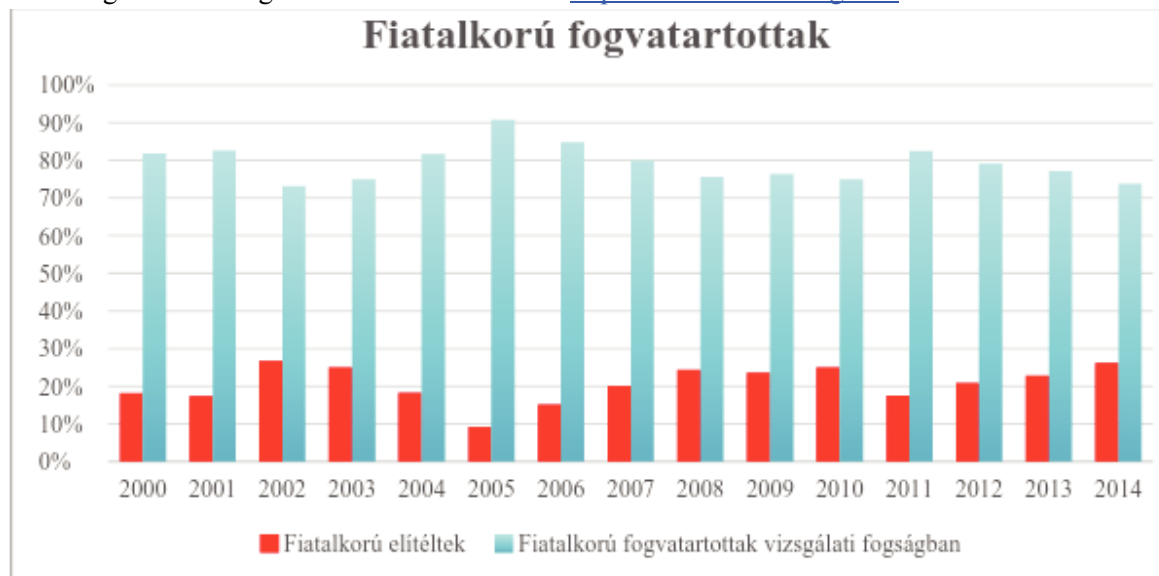
Világszerte körülbelül 3,3 millió embert tartanak vizsgálati fogságban / előzetes letartóztatásban, és a vizsgálati fogságban tartás évente 14 millió embert érint feleslegesen (OSF Justice Initiative, 2014). Törökországban a 18 éves kor alatti fiatalokú fogvatartottak megközelítőleg 70 százalékát az újonnan kialakuló, Gyermek Zárt Büntetés-végrehajtási Intézetei nevű magas biztonságú intézetekben (és felnőtt büntetés-végrehajtási intézetekben) tartják vizsgálati fogságban. Alább az 1. táblázat és az 1. grafikon azt mutatja, hogy az elmúlt évtized folyamán a vizsgálati fogságban tartott fiatalokú fogvatartottaknak a fiatalokú elítélt fogvatartottakhoz viszonyított aránya nem ment 70 % alá.

1. táblázat: a vizsgálati fogságban lévő fogvatartottak százalékos aránya a fiatalokúak, a felnőttek valamint az összes fogvatartott számához viszonyítva; a táblázat kizárólag ehhez a dolgozathoz készült.

Forrás: a Börtönök és fogházak főigazgatóság hivatalos honlapja <http://www.cte.adalet.gov.tr>

Évek	Elítélt fiatalokú fogvatartottak	Vizsgálati fogságban lévő fiatalokú fogvatartottak	Összes	Vizsgálati fogság/összes (fiatalokú)	Vizsgálati fogság/összes (felnőtt)	Vizsgálati fogság/összes (összes)
2000	253	1141	1394	81,85%	48,87%	49,80%
2001	352	1665	2017	82,55%	49,27%	50,47%
2002	548	1497	2045	73,20%	40,30%	41,43%
2003	552	1657	2209	75,01%	41,21%	42,37%
2004	366	1628	1994	81,64%	46,37%	47,58%
2005	143	1406	1549	90,77%	46,06%	47,30%
2006	321	1794	2115	84,82%	47,85%	48,97%
2007	539	2148	2687	79,94%	40,70%	41,86%
2008	671	2075	2746	75,56%	37,91%	38,91%
2009	632	2047	2679	76,41%	33,69%	34,67%
2010	529	1584	2113	74,96%	27,52%	28,35%
2011	410	1924	2334	82,43%	26,98%	27,98%
2012	418	1583	2001	79,11%	22,48%	23,31%
2013	451	1527	1978	77,20%	18,23%	19,04%
2014	540	1522	2062	73,81%	13,26%	14,04%

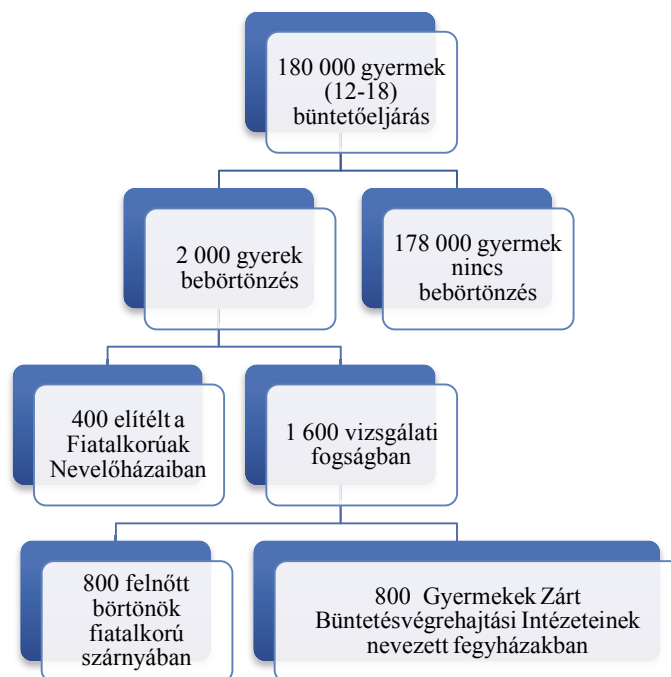
1. grafikon: A vizsgálati fogságban tartott gyerekek és az elítélt gyerekek százalékos aránya; a grafikonon kizárólag ehhez a dolgozathoz készült. **Forrás:** <http://www.cte.adalet.gov.tr>

Ezen túlmenően becslések szerint minden évben körülbelül 10 000 fiatalok személy fordul meg a vizsgálati fogságban (Yalçın, 2016). A vizsgálati fogságban lévő fiatalok fogvatartottaknak mintegy fele olyan, „Gyermekek és Fiatalok Zárt Büntetés-végrehajtási Intézeteinek” nevezett magas biztonságú intézetekben van bebörtönözve, amelyeket az elmúlt évtized során építettek nagy börtönépület-együttesek területén belül Törökország három legnagyobb városában (Isztambul, Ankara, Izmir). Ezek az intézeteket kizárólag a vizsgálati fogságban lévő fiatalok fogvatartottak számára építettek, amint azt a Börtönbüntetések végrehajtásáról és biztonsági intézkedésekről szóló törvény is jelzi (5275. számú 2004-es törvény, 11. cikk). A vizsgálati fogságban lévő fiatalok fogvatartottak maradék hányadát felnőtt börtönök fiatalok részlegein tartják fogva. Ugyanakkor a fiatalok elítélt fogvatartottakat alacsonyabb biztonságú, nyitott jellegű, Fiatalok Nevelőházának nevezett intézetekben tartják. Továbbá az elítélt fiatalok személyeket a Gyermekek Zárt Büntetés-végrehajtási Intézeteibe küldik, ha büntetendő cselekményeket követnek el a Fiatalok Nevelőházában. Ezeket a vizsgálati fogvatartáshoz létesített magas biztonságú intézményeket használják a büntetés-végrehajtási helyszíneként, amikor fiatalok elítélt fogvatartottakra fegyelmi büntetést szabnak ki. A török fiatalokra vonatkozó igazságszolgáltatási rendszer börtönrendszerének átalakítását elemezve (a dolgozat III. fejezetében) az derül ki, hogy az elmúlt évtizedekben Törökországban a magas biztonságú intézetekben végrehajtott vizsgálati fogvatartás vette át a fogházakban végrehajtott börtönbüntetések helyét.

Másfelől a fiatalok vádlottak megközelítőleg 1,5 %-a tapasztalja a büntetőeljárás folyamán vizsgálati fogvatartást, ami arra engedne következtetni, hogy az előzetes letartóztatást csak a legvégső esetben használják. Bár a büntetőeljárás folyamán fiatalok vádlottaknak 1,5%-át börtönzik be, amit egy igen alacsony és nagyon sikeres számnak is lehetne tekinteni, az összes többi, fentebb bevezetett tény arra készíteti a kutatót, hogy a vizsgálati fogvatartásnak a büntető- és a fiatalok igazságszolgáltatási rendszerben, valamint a társadalmi kontroll elméleteiben betöltött szerepeit megkérdőjelezze. Az alábbi szemantikusan mutatja a körülbelüli számadatokat és kifejezi a helyzet állását.

1. ábra: A bebörtönzési arányt bemutató szemantikusan a III. fejezet 7. táblázatán alapuló, körülbelüli számadatokkal; a grafikonon kizárólag ehhez a dolgozathoz készült. **Forrás:** <http://www.adliscil.adalet.gov.tr> és <http://www.cte.adalet.gov.tr>

A vizsgálati fogságban tartás rendkívül sajátos jellege kevés helyet kap a szabadságvesztés- és büntetéselméletekben, valamint a kormányzáselméleti tanulmányokban. A vizsgálati fogvatartást vagy a büntetőeljárás rendszer egy bürokratikus fázisának tartják vagy az emberi jogok megsértésének (a tisztességes eljáráshoz való jog és az ártatlanság védelme) kérdéskörén belül közelítik meg és kritizálják. Ezen túlmenően a vizsgálati fogságban tartott fiatalkorúak számára létesített magas biztonságú intézetek kialakulásának vagyunk tanúi egy olyan időszakban, amelyben lelkesen és széles körben használják az emberi jogok és a gyermekek jogainak nyelvezetét. Ennélfogva, az emberi jogi nyelvezet büntető/fiatalkorú igazságszolgáltatási rendszerben zajló használatával kapcsolatosan egy kritikai nézőpontot veszek fel, és ennek az emberi jogi nyelvezetnek a dekonstruálására teszek javaslatot. A magas arány stabilitása és a vizsgálati fogságban tartott fiatalkorúak számára létesített fegyházak kialakulása Törökországban arra a feltételezésre vezeti a kutatót, hogy a fiatalkorúak vizsgálati fogságban tartása olyan szerepet kap a bűnüldözésben valamint a társadalmi kontrollban, amely - ha Törökország kormányzáselméletén keresztül szemlélve értelmezzük - képet ad az ország jogi kultúrájáról.

Kutatási kérdés(ek)

Következésképpen a vizsgálati fogságban tartás fiatalkorúakra vonatkozó igazságszolgáltatási rendszerben betöltött szerepének elemzéséhez első lépésben a jogi kultúra vizsgálatára van szükség. Nelken a jogi kultúrát a következőképpen határozza meg: „a jogilag orientált társas viselkedés és attitűdök viszonylag állandó mintázatai. A mód, ahogyan az olyan szakmában dolgozó embereket, mint a jogászok és a bírók, kinevezik és ellenőrzik, a bebörtönzési ráták, az elképzelések, az értékrend, a mentalitások azonosítják a jogi kultúrát” (Nelken 2004: 1). Ebből adódóan ez a dolgozat a vizsgálati fogságban tartásnak a törökországi, fiatalkorúakat érintő igazságszolgáltatási rendszerben betöltött szerepét (szerepeit) oly módon tárja fel, hogy a vizsgálati fogságban tartást a büntetési kultúra és a büntetési politika középpontjában helyezi el.

Mi az a jogi kultúra, amely lehetővé teszi, hogy a tényt, miszerint a fiatalkorú vizsgálati fogságban lévő fogvatartottak 70%-a fegyházakban van, nem ismerik fel és nem kezelik megoldandó problémaként?

Miként magyarázhatóak meg a vizsgálati fogságban tartás szerepei a törökországi fiatalokúakra vonatkozó igazságszolgáltatási rendszerben, és hogyan észlelik és élik meg őket a fiatalokú vádlottak?

A bebörtönzés mostanáig nem képezte a vizsgálódás jelentős tárgyát a társadalomtudományokban Törökországban. A publikált munkák túlnyomó többsége azon politikai foglyok élményeivel foglalkozik, amelyek befolyással lehetnek a török állam főhatalmára, nacionalizmusára, valamint politikai gazdaságtanára. Hasonlóan a jogi szakértők is csak egy szűk hatóterületét vették figyelembe a Törökországban jelenlevő vizsgálati fogságban tartásnak. Végül soron a jelenleg rendelkezésre álló szakirodalom nem elégséges ahhoz, hogy meg lehessen érteni a vizsgálati fogságban lévő fogvatartottak szabályozását a törökországi büntető igazságszolgáltatási rendszerben. Ezen túlmenően a jog a gyakorlatban nem feltétlenül felel meg a törvénykönyvekben szereplő jognak. Utóbbi nem ad magyarázatot a vizsgálati fogságban tartásnak arra a szerepére, amelyet a fiatalokúakra vonatkozó igazságszolgáltatási rendszerben dolgozó szakemberek vagy a fiatalokú vádlottak érzékelnek. Ennek megfelelően ez a dolgozat elsőként a törökországi jogi kultúrának és törvényeknek a gyakorlati megvalósulására tesz javaslatot a törökországi fiatalokúakra vonatkozó igazságszolgáltatási rendszerben, másodsor pedig érvényes magyarázatokat ad a vizsgálati fogságban tartás nagy arányára a törökországi fiatalokúakra vonatkozó igazságszolgáltatási rendszerben, illetve érthetővé teszi a vizsgálati fogságban tartásnak a fiatalokúakra vonatkozó (büntető) igazságszolgáltatási rendszerben betöltött szerepeit.

A vizsgálati fogság elhelyezése a büntetőpolitikában, a kormányzáselméleti tanulmányok segítségével

A vizsgálati fogság szerepének megértése azt igényli, hogy a kutató a büntetőpolitika középpontjában helyezze el, amely maga is jobban interpretálható a governmentalizáció (*gouvernementalité*) tanulmányozása által. Az államvezetésnek ebben az értelmezésében a kormányzás művészete nem pusztán az uralkodó személyére és az absztrakt törvényekre korlátozódik. A governmentalizáció megmutatja, hogy a kormány működés módja miként nyer új jelentést dolgok vezetésére és elrendelésére nézve. A *gouvernementalité* koncepcióját Foucault a Collège de France-ban tartott, *A biopolitika születése* című előadásaiban dolgozta ki. A biopolitika kifejezés használata nem stabil, és elméletként folyamatosan fejlődik Foucault előadásain és írásain keresztül. Egy gondolkodási módként fejlődik ki, ami arra szolgál, hogy a hatalomgyakorlás átalakulását és a politizálás módjának átalakulását elemezze azon a 18. századi Nyugaton, amely egy változáson megy keresztül a kapitalista módszerrel és a termelési viszonyokkal, miközben a liberális egyéni létezés kifejlődik a létrejövő nemzetállamokban. A tudás és a technikák létrehozása abból a célból, hogy racionálisan irányítsa a népeket, mint egy társadalmi entitást, a kapitalizmus termelési viszonyai felé történő átalakulás során - erre utal a biopolitika kifejezés. A tudás termelésének politikai gazdaságtanát és módját megérteni; az igazság termelése kiemelkedő jelentőségre tesz szert ebben a gondolkodásmódban.

A kormányzásnak ez a művészete növekvő sebességre tesz szert, amint az emberek elszakadnak a földtől, mobilizálódnak és megsokasodnak a kapitalizmus termelési viszonyaiban. Foucault rámutat, hogy a kormányzásnak ez a művészete akkor fejlődik ki, amikor a népesség válik a kormányzás fő célpontjává, és bevezetik a gazdaságot, mint az egyének irányításának helyes módját (2007). A kormányzás célpontja a területekről a népességre tolódik át, miközben az új tudományterületek termelik a vezetésről szóló tudást és a gazdaság átpolitizálódik. Rose a liberális uralmat a *gouvernementalité* szemszögéből a „társadalmi” előretöréseként írja le (1996). Az egészségügyi, oktatási és igazságszolgáltatási intézmények folyamatokon, elemzések, intézkedéseken és taktikákon keresztül fejlődnek ki. A meghatározása szerint a *gouvernementalité* célpontjaként a „népesség”, tudása elsődleges forrásaként a „politikai gazdaságtant”, technikai

eszközékként pedig a „biztonság apparátusait” veszi (Foucault 1991: 102, Foucault 2007: 107,108). Az állam végül „governmentalizálttá” válik.

Tehát a gouvernementalité a népesség kormányzásáról, azaz biopolitikáról, mint a népesség egészségének, jólétének és életének optimalizálásáról, szól (Dean 2010, Foucault 2007, 2008). Ilyen formán „a kormányzást úgy határozták, mint a dolgok ártalmatlanításának helyes módszere, oly módon, hogy az ne a közjónak ahhoz a formájához vezessen, amelyeket a jogászok szövegei említettek volna, hanem dolgoknak egy olyan végcélhoz, amely „kényelmes” minden egyes dolognak, amelyet kormányozni kell” (Foucault 1991:95). Vagyis a dolgokat ártalmatlanítani kell. Foucault kiemeli, hogy az „ártalmatlanítás” kifejezés, mint kormányzás, inkább mint dolgok elrendezése értendő, semmint törvények kiadásaként, „még maguk a törvények taktikaként történő használatával kapcsolatban is - vagyis, hogy oly módon rendezni el a dolgokat, hogy - bizonyos eszközök segítségével - ezt és ezt a célt lehessen elérni” (Foucault 1991:95). Tehát a gouvernementalité kifejezés azon stratégiák és taktikák termelésére utal, amelyekkel a dolgokat ártalmatlanítani lehet, és amelyekkel a népességet - bizonyos tudás-termelés által - irányítani lehet. Rose (1996) felhívja a figyelmet a liberális uralomból a fejlett liberalizmusba történő átalakulásra, ami új stratégiákat talál ki a kormányzáshoz. Új kapcsolatok a szakértelem és a politika között, a „társadalmi” technológiák új pluralizálódása, a kormányzás tárgyának egy új specifikációja - ezek azok a jellegzetes eltolódások, amelyeket Rose kiemel. Rose szerint a fejlett liberális kormányzás célja az, hogy a társadalom kormányzása nélkül kormányozzon, és hogy egyének szabályozott és felelősségre vonható döntései által kormányozzon. Ily módon Rose a szabadság gyakorlatainak kritikai elemzésére szólít fel (Rose 1996).

A gouvernementalité vizsgálatának operacionalizálása

A gouvernementalité kifejezés egy elméleti eszközt biztosít a vizsgálati fogságban tartás holisztikus vizsgálatához. A vizsgálati fogságban tartásnak vannak az állam kormányzására vonatkozó következményei, míg a gouvernementalité tanulmányozása megmutatja a vizsgálati fogságban tartás szerepét a büntetőjogi rendszerben/fiatalkorúak igazságszolgáltatási rendszerében. Jelen kutatásban a gouvernementalité tanulmányozásaként részletesen megvizsgálom a fiatalkorúakra vonatkozó vizsgálati fogságban tartás szerepét oly módon, hogy a kormányzáselméleti tanulmányok három, általam alapvető fontosságúnak tartott aspektusára összpontosítok; a Törökországban uralkodó jogi kultúrára, annak politikai gazdaságtanával összefüggésben, az uralkodó hatalom és fiatalkorú állampolgárai között fennálló kapcsolat összefüggésében, valamint a tudás termelési viszonyai összefüggésében, amely jelenleg az emberi jogi nyelvezet.

a. A büntetési kultúra vizsgálata a politikai gazdaságtannal összefüggésében

Elsőként végigkövetem a magas biztonságú intézetek kialakulását azzal összefüggésben, hogy milyen átalakulások mentek végbe Törökország politikai gazdaságtanában és jóléti kapitalizmusában. Ehhez a feladathoz a bebörtönzés revizionista elméleteiről szóló szakirodalomra hagyatkozom (Rusche and Kirchheimer, 2003, Melossi and Pavarini, 1981; Foucault, 1977, 1980; Matthews, 2009). A 20. század végének revizionista börtönelméletei lehetővé teszik számunkra, hogy elméletet alkossunk a börtönről, mint a büntetés legfőbb színhelyéről, a termelési viszonyokkal, a politikai gazdaságtannal és a governmentalizációval összefüggésben. Röviden a börtön önmagát tartja fenn, és azok az elméletek, amelyek a bebörtönzést a politikai gazdaságtanban helyezik el, továbbra is igyekeznek megérteni a börtön fenntarthatóságát az idő előrehaladtával átalakuló termelési viszonyok között. Tehát képes-e a 20. század végi revizionista szakirodalom világossá tenni a vizsgálati fogságban tartás szerepét a bebörtönzés három elemének, nevezetesen a „tér”, az „idő” és a „munka/fegyelmezés” a fényében (Matthews, 2009)? És ugyanezt megfordítva, mondanak-e nekünk valamit a modern büntetéselméletekről az örökké tartó

vizsgálati fogságban tartás és a kizárólag vádlottak számára kialakított börtönök a bebörtönzés három elemének tekintetében?

A bebörtönzés revizionista elméleteiben, az idő és a munka/fejyelmezés jönnek elő azon két utat mutató elemként, amelyek a bebörtönzést a büntetés modern módszereként alkotják meg. A tér, amely a harmadik elem, továbbra is egy elengedhetetlen összetevő marad. A térbeli elrendezése és kizárása azoknak az embereknek, akik a joggal összeütközésbe kerülnek, továbbra is egy elsődleges aspektusa a büntetés modern értelmezésének. Jelen kutatásban, minekutána az idő és a munka/fejyelmezés - amelyek alapvető fontosságúak az Fiatakorúak Nevelőházakban lévő elítélt fiatalok számára - nem tartoznak a vizsgálati fogságban tartás jellegzetességei közé, az elemzés a „tér” eleme körül forog.

Összhangban a revizionista tézissel, nem meglepő, hogy a magas biztonságú intézetek előretörését tapasztaljuk abban a poszt-fordista időszakban, amelyben a fordista korszak szabályozási mechanizmusai, nevezetesen a modern család és a keynesiánus jóléti állam, alá vannak ásva és át vannak alakítva. Ebben a poszt-fordista korszakban *la canaille* [a csöcselék] kitermelődése ciklusának vagyunk tanúi, amely „az új hozzájárulás a munkásosztályhoz... amely volt parasztokból vagy parasztból lett csavargókból tevődik össze, akik még nem munkásosztályként tekintenek magukra, és következképpen meg vannak fosztva annak a lehetőségétől, hogy kölcsönös „szolidaritást” érezzenek egymás iránt, amely majd fémjelzni fogja a munkásosztályá válásukat” (Melossi 2008: 234-235).

Ily módon ellentétben a fordista idők tetőpontjával az 1970-es évek elején, amikor a fogvatartást kevésbé tekintették szükségesnek, nem meglepő, hogy azt látjuk, hogy a börtönt ebben a keretrendszerben támasztják fel, annak érdekében, hogy kezelni tudják a csöcseléket, vagy, ahogy Foucault határozza meg ezt a csoportot, a bűnözőket (Melossi 2008: 241). Feeley és Simon felhívják a figyelmet az „új börtöntudományra” (1992), és amellet érvelnek, hogy a börtön már nem azon állítás révén tartja fenn önmagát, hogy egyéneket formál át, hanem ehelyett tömegeket kezel egy menedzsment szemléletű, jóllehet nem professzionizált módon. Az új börtöntudomány hatást gyakorol jelen kutatás tárgyára. Ugyanakkor a megállapítások felhívják a figyelmet arra, hogy ezt a megközelítést fontos alávetni egy kritikus felülvizsgálatnak, amelyre a dolgozat VI. fejezetében sor is kerül.

Ezen bebörtönzési elméletek közös alapja, hogy magyarázataikat a bebörtönzésnek, mint az általuk egy meghatározott időszakban tanulmányozott földrajzi terület politikai gazdaságtanával összefüggésben álló elsődleges büntetési módszernek a fenntarthatóságával összefüggésben rajzolják meg. Mivel jelen kutatásban a politikai gazdaságtan alapvető fontossággal bír a fiatalok vizsgálati fogságban tartásával kapcsolatban, az értekezés alapjául Törökország politikai gazdaságtana és annak Esping-Andersen megfogalmazásában a „jóléti kapitalizmus különböző válfajaiban” elfoglalt helyzete szolgál, amelyekről részletesebben a III. fejezetben esik szó.

Az 1980-as évektől kezdődően Törökország politikai gazdaságtana a világpiac neoliberális tendenciáival összhangban a klasszikus politikai gazdaságtan visszhangjában formálódott át. Ebben a kifelé-orientált liberális korszakban mind a globális körülmények, mind pedig a belügi fejlemények hatására fokozódott a jövedelem egyenlőtlenség (Pamuk 2013: 313). Jelen kutatásban a governmentális neoliberlizációját azon neoliberális alanyok megkonstruálása jelenti, akiket egyéni felelősségteljeség jellemez, akik önellátóak, kezdeményezők, és akiket kudarc esetén a családjuk támogat. Az 1980-as évek előtt a törökországi állampolgárok társadalombiztosítási nyugdíja és egészségbiztosítása történelmileg egy hierarchikus, inegalitárius korporatív rendszeren alapult, amelyben a foglalkozási csoportnak megfelelően¹ eltérő szintű

¹A közszolgák, az üzlet tulajdonosok/üzleti munkáltatók, valamint a magánszférában foglalkoztatottak és a földművesek,

juttatások voltak (Buğra and Keyder 2006; Buğra and Candaş 2011). Ily módon, ahogyan azt Esping-Andersen (1990) kiemelte, a társadalom osztály-alapú rétegződését a törökországi esetben újfent megerősítette az állam jóléti rezsimjének hierarchikus modellje.

Az Igazság és Fejlődés Pártjának rezsimje alatt 2002 óta a gazdaságirányítás még inkább piacvezérelt lett, egy olyan szociálisan konzervatív megközelítésben, amely az erejét a család központi szerepéből merítette. Noha a jelenlegi kormány egy univerzálisabb egészségbiztosítási- és nyugdíjrendszert vezetett be az elmúlt évtized folyamán, a szociális szakpolitika központi gondolata Törökországban továbbra is a marginalizált valamint az arra érdemes csoportokra korlátozódik. Az 1980-as évek után Törökországban uralkodó politikai ideológia úgy határozható meg, mint a (neoliberális) jobboldal és a (konzervatív) vallásos törésvonalak koalíciója (Göçmen 2014: 94).

Ily módon a tudósok, akik Törökország politikai gazdaságtanáról írtak, mindezidáig az informalitást, a rezidualizmust, a dualizmust, az eklekticizmust és éretlenségét a kapitalista jóléti rezsimnek tulajdonították, kiemelve annak a társadalmi rétegződést újból megerősítő, nem-univerzalista jellegét (Buğra and Keyder 2006; Buğra 2006; Buğra and Adar 2008; Buğra and Candaş 2011; Coşar and Yeğenoğlu, 2009; Eder 2010; Öniş 2012). Törökország jóléti rezsimjét olyanként azonosították, amely a terhek csökkentésének szerepét a (kiterjesztett) családnak (Yazıcı 2012), az informális társas köteleknek és az önkéntes szférának tulajdonítja. Ez a kontextus az, amelyben a szociális munkát, mint szakmát, bevezették a developmentalista paradigmában az 1960-as évektől (Özbek 2006: 189) az ENSZ vezetésével, egy informális, inegalitárius és rezidualista jóléti rezsimben. Az Egyesült Nemzetek Szövetsége Technikai Segítségnyújtás Program hozzájárult a szociális munka modernista-developmentalista diskurzusban történő fejlesztéséhez az iparosodott Nyugat jólétiségének párjaként (Göbelez 2003: 82). Végül a kiterjesztett család összeszűkülésével és mellette az 1980-as évek kényszerű lakhelyelhagyásait követő új szegénység a - továbbra is a városi élet szélére kiszorított - fiatalokú emberek kriminalizációjának tényezőkként működtek (Uluğtekin 2012).

Ebben a kontextusban, ahol a szociális munka sosem lett erőteljesen intézményesült és neoliberalizáción ment keresztül a rezidualista jóléti államban, a magas biztonságú intézetek az aktuárius menedzsment-szemléletű vezetéssel kormányozható intézmény ideáltípusaiként alakultak ki. Ebben a dolgozatban az aktuárius menedzsment-szemléletű vezetés kifejezés arra a megközelítésre vonatkozik, ahogy az állami intézmények az üzlet világ mintája szerint viselkednek. Azaz az aktuárius menedzsment-szemléletű vezetésben a statisztikák, kalkulációk és számok fontosabbakká válnak, mint az egyedi esetek tényleges kezelése. A vizsgálati fogságban tartás céljára kialakított fegyházaknak ebben az ideáltípusában a fiatalokú vizsgálati fogságban lévő fogvatartottakat a térszervezés irányítja és tartja féken. A térbeli kontroll szempontjából a „tér” eleme egyértelműen kiemelkedik a bebörtönzés másik elemei - az „idő” és a „munka/fegyelmelés” - közül (Matthews 2009). A bebörtönzésen túl az egyének biztonsága az őrzött lakóparkok és a CCTV segítségével, vagyis tulajdonképpen a terek tervezésén és használatán keresztül van biztosítva. Ebben a biztonságiasítás által jellemezhető korszakban, noha az emberi jogok terén csak a legvégső eszközként használják őket, a börtönök testesítik meg legtökéletesebben azt a biztonság diskurzust, amely törvényes és kompatibilis az emberi jogi diskurzussal. Az emberi jogok diskurzusával gyakran és szívesen élnek a törökországi törvényhozási gyakorlatban. A nemzetközi és a helyi civil társadalom az emberi jogok nyelvezetét alkalmazza kritikáiban és szakpolitikai intervencióiban Törökországban, amelyek várakozásaim szerint uralkodóak lesznek az elkövetkező években. Ebből adódóan a liberális individualizmus, az emberi jogok, a neoliberalizmus és a biztonság koncepciói kompatibilisek egymással.

Minekutána a szakirodalmon keresztül visszakövettem Törökország börtönpolitikájának átalakulását, egyetértek a revizionista történészek tézisével. Ugyanakkor, a revizionista bebörtönzési elméletekben van

egy enyhe redukcionizmus, mivel a bűncselekményt pusztán osztálykérdésként azonosítják, eltekintve a társadalomban működő más mechanizmusoktól, mint amilyenek például a patriarchális viszonyrendszerek, amelyek szexuális bűncselekményekhez, testi sérülések okozásához, gyilkossághoz vagy az állam integritása elleni bűncselekményekhez vezetnek. Annak érdekében, hogy elkerüljem az osztályrendszeren alapuló redukcionista következtetéseket, jelen dolgozatban a különböző típusú bűncselekményekről elkülönítve esik szó, ami végül a tekintetben tesz majd szert jelentőségre, hogy a fogvatartottakat miként képzeljük el osztályukkal és identitásukkal összefüggésben. Ebből adódóan a fiatalok fogvatartottak sokfélesége (lásd jelen dolgozat D Függelékét) a governmentalizációnak egy olyan elemzését teszi szükségessé, amely nemcsak a politikai gazdaságtant, hanem a főhatalom manifesztálódását is felöleli.

b. A büntetési kultúra vizsgálata a főhatalom és politikai állampolgárai között lévő kapcsolat szempontjából

Ebben az esetben a modern állam governmentalizációjának egy integratív elemzése nem szabad, hogy megkerülje az állami főhatalom azon terület feletti igényét, amelynek határain belül a népeiséget irányítják. A főhatalom területi határok feletti hatalma általi biztonság kérdése nem válik semmissé amiatt, hogy a népeiség irányítására is figyelem összpontosul. Az azon emberek feletti kontroll technikái, akik a szuverén állam biztonságával és territoriális uralmi igényével összeütközésben vannak, jobban elemezhetőek a modern biopolitikában az Agamben (1998, 2005) által kifejtett „rendkívüli állapotra” fókuszálva. „Az emberi biztonság hasznos eszközként szolgál ahhoz, hogy az állami főhatalom képes legyen vázolni azokat a körülményeket, amelyek közepette egy ilyen rendkívüli állapotot ki lehet hirdetni” (De Larrinaga and Doucet 2008: 532). Agamben a törvény előtti egyenlőségből való kizárást vizsgálja a lecsupaszított, törvényi védelmen kívüli életek felbukkanását, a törvényes jogok felfüggesztését, miközben a törvény még hatályban van. A szuverén állam biztonsága és területi határai elleni bűncselekményeknek a vizsgálati fogságban tartás eszköze által történő üldözése Agamben biopolitikai elemzésén keresztül értelmezhető.

Ezért a kormányzáselméleti tanulmányok második aspektusaként, Agamben biopolitika elemzéséből (1998, 2005) merítve fókuszálók a vizsgálati fogságban tartásnak az állami főhatalom és a politikai foglyok közötti kapcsolatban betöltött szerepére. Kiszélesítem ezt a megközelítést, és azt állítom, hogy Törökország büntetőpolitikája egy olyan biopolitikának felel meg, amely a biztonságon és a szuverenitáson keresztül érthető meg. Agamben kritikai megközelítése a hatalom fogalmának újrakonstruálásával és a főhatalom alapos, biopolitikában történő vizsgálatával megvilágosító erővel bíró eszköz ahhoz, hogy azoknak a fiatalok politikai vádlottaknak a vizsgálati fogságban tartását, akiknek a kriminalitása etnikai- és identitáspolitikából adódik, a „rendkívüli állapot” megteremtésével és a polgárjogok felfüggesztésével összefüggésben érthessük meg (Agamben 1998, 2005).

Törökország kormánya a kurd erők és a török hadsereg erői között az államon belül 30-40 éve zajló háború folyamán mindvégig úgy tekintett a területi határok védelmére, a népeiség egészének biztonságára, az állam szuverenitására és az állam integritására, mint amelyek veszélyben forognak. Az állambiztonsági bíróságok 1980-as évekbeli megerősödésével és az 1991-es terror ellenes törvénnyel a biztonsági aggályok egy olyan fokozódásának lehetünk tanúi, amely összefüggésben áll a főhatalommal, mivel a terrorizmusra úgy tekintenek, mint amely fenyegeti az állam létezését és integritását. Az állam főhatalmának rasszizmus általi kinyilvánítása egy agambeni elemzést tesz szükségessé. A „lecsupaszított élet” és a „homo sacer” fogalmi, amelyeket Giorgio Agamben vezet újra be Foucault biopolitikával kapcsolatos olvasatán keresztül, ígéretes eszközöknek tűnnek az állam integritása elleni bűncselekményekkel vádolt, vizsgálati fogságban lévő fogvatartottakról való gondolkodáshoz.

Az olyan új jogszabályokat, mint a Terrorizmus elleni törvény, olyan állapotok között iktatják törvénybe és újítják meg, amelyekben, az állítások szerint, az emberek és a főhatalom biztonsága forog kockán. Ellentétben más vizsgálati fogságban tartott vádlottakkal, akiknek a jövője a büntetőjog függvénye, ezen „politikai vádlottak” eseteinek kimenetei a büntetőjogon és az állami főhatalmon is múlnak. Ebből eredően, az ő életük bizonytalan időre fel van függesztve ebben a rendkívüli állapotban, amelyben a Török állam integritása előrébbvalónak tekinthető az emberek jogaihoz képest. Azt állítom, hogy ez a bizonytalanság a polgárjogok felfüggesztésében képezi e lecsupaszított életek büntetését. A felfüggesztés adja azon fiatalok személyek lecsupaszított életének a büntetését, akiknek a büntetőeljárását politikai sejtésektől teszik függővé. Ahogyan a polgárháború folytatódik, és a terrorizmus definíciója egyre homályosabbá tágul, napirendre kell, hogy kerüljön a fiatalok politikai vádlottak bebörtönzése. Következésképp a fiatalok személyek bebörtönzését vizsgáló kutatásoknak figyelembe kell vennie a kriminalitás sokféleségét és az Agamben-féle elemzés megvilágító erővel bír ahhoz, hogy elkerülhessük a vizsgálati fogságban tartásnak az osztálykérdéseken alapuló funkcionalista magyarázataira való hagyatkozást.

c. A büntetési kultúra vizsgálata a tudás termelési módjában: az emberi jogi nyelvezet dekonstrukciója

A governmentalité vizsgálatának harmadik alapvető fontosságú aspektusaként a tudás termelésének és alkalmazásának módját, valamint Törökország politikai gazdaságtanával és a szociális biztonsági rendszerrel kapcsolatban a fiatalokúakra vonatkozó igazságszolgáltatási rendszerben jelenlévő diskurzusok átalakulását tanulmányozom. Jelen munka egyik célja, hogy feltárja azt, hogy a „reformálás” és a „jogok” széles körben elfogadott koncepcióinak ismerete és értékrendje miként kapcsolódik a szabályozás technikáihoz az eurocentrikus és developmentalista étoszban. Kifejezetten az emberi jogok nyelvezetére koncentrálok. Ennek megfelelően az emberi jogi nyelvezetet a tudás termelési módjának tekintem, amelyet a törökországi fiatalokúakra vonatkozó igazságszolgáltatási rendszer kormányzásában valamint a törökországi jogi kultúrában használnak. És elemzem az emberi jogi nyelv használatának gyakorlatát a tekintetben, hogy miként befolyásolja annak a fenntarthatóságát Törökországban, hogy magas biztonságú intézetekben tartanak vizsgálati fogságban fiatalokú fogvatartottakat. Így az emberi jogok szociológiájával foglalkozó szakirodalom (O’Byrne, 2012a, 2012b; Turner, 1993, 2000, 2001; Waters, 1996; Morris, 2012, Hynes et. al, 2010, 2012) biztosít eszközöket ehhez az elemzéshez. Jelentős módon, a liberalizmus étosza, amely az egyenlők között zajló párbeszéd absztrakt logikája, [mely a jogokra hivatkozó nyelvezet alapját képezi] kulcsfontosságú ésszerűség a biopolitikai problémák és megoldásaik megjelenésében (Dean, 2010:120). Amellett érvelek, hogy az emberi jogok liberális és individualista nyelvezete a tudás termelésének módjaként akadályt gördít a bűn és a bűnüldözés fogalmainak dekonstruálása elé, valamint elfedi a kriminalizáltság strukturális mintázatait.

Ezért az eurocentrikus, developmentalista diskurzussal szemben egy szociális konstrukcionista álláspont felvételére teszek javaslatot. A szociális konstrukcionizmus alatt az emberi jogok univerzalista-normatív természetének megkérdőjelezését értem, valamint az emberi jogi diskurzusnak, egy társadalmilag konstruált, a Felvilágosodás liberalizmus mozgalmába beágyazott nyelvként történő megközelítését. Amint arra Nelken javaslatot tesz, annak a felderítése, hogy milyen eltérések figyelhetők meg abban, ahogyan az általános jog ki van gondolva, megvilágíthatja a kutató számára azt, hogy egyes gyakorlatokat miként interpretálják a gyakorló jogászok (Nelken 2004). Ily módon a mindennapi életben a Törökországhoz hasonló, nem nyugati országokban működő büntető igazságszolgáltatási rendszerek előszeretettel alkalmazhatják az emberi jogok nyelvezetét – nem univerzális értékrendként, hanem inkább olyan értékrendként, amelyet a fejlett Nyugat vezetett be.

Ennek megfelelően a második javaslatom módszertani természetű. Amellett érvelek, hogy a bármely büntető igazságszolgáltatási rendszer legitimitási problémájának megértéséhez a társadalomvizsgálat egy

weberi, interpretatív értelmezése szükséges (Weber 1978 Vol. 1). Ez a szociológiai módszer magyarázatot adhat arra, hogy a büntető igazságszolgáltatásban dolgozók miként kapcsolnak jelentéseket saját tetteikhez, amelyek által a törvények végre vannak hajtva. Ez a módszertan tehát szükségszerűen azokhoz a helyszínekhez kapcsolódik, ahol a „jog működés közben” figyelhető meg (Nelken 2001). Ennek a megértése, hogy milyen jelentéseket kapcsolnak bizonyos törvényekhez és jogokhoz a szakpolitikát kialakítók és a gyakorló jogászok, utat nyit egy keretrendszernek, amelyben a büntető igazságszolgáltatási rendszert belülről lehet reformálni, ahelyett, hogy felülről írják számára elő az emberi jogok nyelvezetét.

A következőkben továbblépek a kritika harmadik formájára – az emberi jogi diskurzus megkérdőjelezésére. Szükséges, hogy részletesebben kifejtésre kerüljenek az emberi jogok diskurzusának alapjai, és lényegéből fakadó kapcsolata a liberalizmussal, az individualizmussal valamint a biztonsággal. Valójában, amikor egészében véve ki van dolgozva, a jogokra hivatkozó diskurzus a liberális individualizmus koncepciója, az egyéni felelősség és a racionális döntéshozatal körül forog. A gyermekek jogairól folytatott elméleti viták alapos vizsgálatának segítségével (Fortin 2009) felismerhetővé válik az, hogy a jogok és az „egyéni felelősség” szorosan összefonódnak egymással. Fortin szerint:

A legtöbb liberális elmélet mögött ott húzódik annak az elfogadása, hogy az egyénnek léteznek jogai... A kérdéssel kapcsolatos legfőbb kétely abból a nézetből fakad, hogy egy személyt nem lehet jogokkal rendelkezőnek nevezni, hacsak az illető nem képes döntést hozni arról, hogy gyakorolja-e az adott jogát vagy sem. A jogok „választás” vagy „akarat”-központú elmélete a döntéshozatalnak olyan nagy jelentőséget tulajdonít, hogy csakis ez adhatja az összes jog megalapozását (Fortin 2009: 14-15).

Ennélfogva a jogokra való hivatkozáskor jelen van az egyéni felelősség axiómája. Az, hogy szkeptikusan tekintünk az egyéni felelősség hangsúlyozására, nem feltétlenül jelenti azt, hogy a 18 évesnél fiatalabb emberek nincsenek tisztában egyes cselekedetek jelentésével és következményeivel. Azonban az individualizmusra összpontosítás és az, amikor egyének számára követelünk jogokat, azt okozza, hogy szem előtt tévesztjük a jogellenes magatartás mintázatait és azt a mezőt, amelyben a habitus² kialakul, és kiragadjuk a tetteket a kontextusukból.

Amint Zygmunt Bauman fogalmaz:

Hú maradva annak a végzetes átalakulás szelleméhez, a „folyékony fázis” politikai szereplői és kulturális szóvivői majdnem mind maguk mögött hagyták a társadalmi igazságosság modelljét, mint a próbálkozás-és-tévedés sorozat végső horizontját – egy „emberi jogok” szabály/sztenderd/intézkedés kedvéért, amely inkább az együttélés kielégítő vagy kevésbé elfogadható formáival való véget nem érő kísérletezéshez volt hivatott utat mutatni. Ha a társadalmi

² A „habitus” koncepciója termékeny talajt biztosít ahhoz, hogy felszabadítsa a kutatót a „struktúra és aktív döntési és cselekvési képesség” és „egyéni és közösségi” dilemma, és ezáltal az „egyéni felelősségesítés” büntető igazságszolgáltatási rendszerben meglévő axiómája alól, továbbá hasznos eszköz ahhoz, hogy rávilágítson azokra a bűncselekményekre, amelyekről a fiatalok vádlottak bevallják, hogy részt vettek bennük. Bourdieu cselekvéseméletében a habitus a beállítódások egy társadalmilag megalkotott rendszerére utal, iránymutatások egy készletére, amelyek orientálják a cselekvők gondolatait, észleléseit, kifejezőmódját és tetteit, és amelyek lehetővé teszik a cselekvők számára, hogy stratégiát alkossanak, alkalmazkodjanak, rögtönözzenek, vagy új válaszokat ötljenek ki a mezőben kialakuló helyzetekre (Bourdieu 1990: 55; Houston 2002: 157). Jellemzően a habitus generálja az összes „ésszerű”, józan észen alapuló viselkedést, minthogy azok az adott mezőre jellemző logikához vannak igazítva (Bourdieu 1990: 55). Itt a „mező” koncepciója kizárja a társadalmi térnek egy túlzottan strukturalista értelmezését. A „mező” a csatamezőre emlékeztet, amelyen az egymással konfrontálódó cselekvők versengenek (Bourdieu and Wacquant 1992; Weininger 2005: 95-96). Tehát, „a habitus egy strukturáló mechanizmus, amely a cselekvőkön belülről működik, bár sosem szigorúan csak egyéni, és önmagában nem is határozza meg teljes mértékben a viselkedést” (Bourdieu and Wacquant 1992:18). Ebben a tekintetben, a szereplők/cselekvők racionális cselekvése társadalmilag kötött (Houston 2002: 155).

igazságosság modelljei küszködtek azzal, hogy kellően szubsztantívak és átfogók legyenek, akkor az emberi jogok alapelv nem tud nem megmaradni formálisnak és nyitott végűnek (Bauman 2001:74).

Az individualizációs folyamat ünneplésének „folyékony” modernitásban történő értelmezésekor Bauman azt állítja, hogy „az igazságtalanság érzékelése... egy individualizációs folyamaton ment keresztül. A gondokat egyedül kellene elszüntetni és egyedül kellene velük megbirkózni is; a gondok páratlanul alkalmatlanok arra, hogy egy olyan érdekközösségbe legyenek egybehalmozva, amely kollektív megoldásokat keres az egyéni gondokra” (Bauman 2001: 86, kiemelés az eredetiből). Végül, azt állítja, hogy nem váratlan, hogy a kollektív, újraelosztáson alapuló társadalmi igazságossággal kapcsolatos követelések összeomlása és az egyenlőtlenség fokozódása időben egymással egybeesik.

A „természetes jogok” marxista kritikája szerint azáltal, hogy az egyéneket megfosztja társadalmi közegüktől, a jogokra hivatkozó diskurzus elfed minden strukturális egyenlőtlenséget, ami az egyének között fennáll azzal, hogy egyenlő, illetve tisztességes eljáráshoz fűződő jogokat ad nekik az igazságszolgáltatási rendszerben. Ez a 20. században még mindig érvényes kritikája volt az „emberi jogoknak”. Általánosságban - a marxista szemzőből - az emberi jogok nyelvezete azért képezi kritika tárgyát, mert megvédi az egyének egyenlő, illetve tisztességes eljáráshoz fűződő jogait a nyugati liberális individualizmus étoszában, miközben nem vesz tudomást azokról a strukturális társadalmi és gazdasági körülményekről, amelyek hozzájárulnak azon egyének közötti egyenlőtlenségekhez, melyek a társadalmak egyes részeit sebezhetőbbé teszik a büntető igazságszolgáltatási rendszerekben (Hynes et al. 2010, O’Byrne 2012b). A liberalizmus a racionális döntéshozót értékeli, miközben figyelmen kívül hagyja az alanyok függőségeit a társadalmi közegükben. Végző soron a liberális emberi jogi nyelvezet magában hordozza annak a veszélyét, hogy állandósítja a sérülékenység bizonyos strukturális mintázatait azáltal, hogy hangsúlyozza a negatív- és polgárjogokat az igazságszolgáltatási rendszerben.

Összefoglalva, ahogyan O’Byrne hangsúlyozza, van a nyugati individualizmus problémája és van a versengő típusú jogok problémája: a negatív szabadságjogok, amelyek a polgárjogok és a politikai jogok, és a pozitív szabadságjogok, amelyek a szociális és gazdasági jogok. Abból a feltételezésből indul ki, miszerint a jogok követelésének célja az, hogy megvédje az egyéneket az állam zsarnokságától. Ez az emberi jogok uralkodó liberális hagyományának legfontosabb része. Az állami zsarnokságra, és az egyén állammal szembeni védelmére, ennek következtében az egyén negatív jogaira való fókuszálás könnyen azoknak a pozitív jogoknak a figyelmen kívül hagyásához vezethet, amelyek biztosítását az államtól kellene megkövetelni, mint például a gazdasági és szociális jóléthez való jog, amely lényegétől elválaszthatatlanul kötődik a fiatalokra vonatkozó igazságszolgáltatási rendszerek működtetéséhez. A 19. századi liberalizmus 21. századi neo-liberalizmus formájában történő újjáéledése az eddigiekben azt jelentette, hogy a negatív jogok uralkodó voltát tapasztaljuk, mint például a tisztességes eljáráshoz való jogét, szemben a pozitív jogokkal, amelyeket a jóléti államnak kellene garantálnia, amelyek szociális és gazdasági jogok. Ha az állam nem garantálja a szociális és gazdasági jogok érvényesülését, akkor - az alapján, ahogyan Marx számot ad a kapitalista polgári társadalomról - az „emberi jogok” csupán egy homlokzatként szolgálnak ahhoz, hogy eltakarják vagy elmaszkírozzák az alapvető gazdasági és társadalmi egyenlőtlenségeket. Törökország esetében a bírói jogok széles körű elfogadása egy developmentalista megközelítéssel garantálja a fiatalok személyeknek, akik a joggal összeütközésbe kerülnek, a tisztességes eljáráshoz való jogukat, ami elleplezi azokat a strukturális egyenlőtlenségeket és hatalmi viszonyokat, amelyeket addig tapasztalnak meg, amíg a bíróság elé nem kerülnek. Miként is legitimálja a büntető igazságszolgáltatási rendszert a „tisztességes eljáráshoz való jog” azzal, hogy egy személynek van ügyvédje és jogszerűen tartják őrizetben vizsgálati fogságban, miközben ezek a jogok a társadalomban jelenlévő strukturális egyenlőtlenségeket fedhetnek el?

Ennek megfelelően ha elemezzük azokat az adatokat, amelyek a jelen kutatásból származnak - amely azt vizsgálja, ahogyan a törökországi fiatalokorra vonatkozó igazságszolgáltatási rendszer a jogokra hivatkozó nyelvezethez folyamodik - a fiatalokú egyén egy olyan ábrázolása válik láthatóvá, aki racionális döntéshozóként jogokkal és kötelezettségekkel is rendelkezik, aki egy "racionális-gazdasági egyén, aki befektet... és kockáztatja, hogy veszít (Lemke, 2001: 199). *Homo oeconomicusként* a fiatalokú vádlott egy racionális döntéshozó, aki meg van fosztva a mezőjétől és a habitusától (Bourdieu, 1990). Ebből adódóan az emberi jogok nyelveként való gyakorlásának vizsgálata azon földrajzi terület politikai gazdaságtanával és társadalmi biztonságával kapcsolatban, ahol alkalmazzák azt, segít rávilágítani az emberi jogi nyelvezet következményeire a büntető igazságszolgáltatási rendszerben és a bűnüldözésben annak legtagabb értelmében. Jelen dolgozatban az a célom, hogy megmutassam, hogy az emberi jogok normatív, univerzális és liberális nyelve miként bontakozik ki Törökország politikai gazdaságtanában és jóléti rendszer.

A törökországi fiatalokorra vonatkozó igazságszolgáltatási rendszerben végzett kutatásához Írtiş (2012b) a fiatalokorra vonatkozó igazságszolgáltatási rendszernek a „kettős erőszakkal” kapcsolatos elemzésére tesz javaslatot: ezek egyike a „közvetlen erőszak”, a másik pedig az „közvetett erőszak”. Az előbbi, ahogyan az az elnevezésből is következik, arra az erőszakra utal, amely könnyen megfigyelhető és megérthető a társadalomban, és ilyen formán beszámol róla a média és a civil társadalom szervezetei, míg az utóbbi kezdetben nehezen megragadható marad. A közvetett erőszak a rendszer hosszú távú hiányosságaival együtt halmozódik fel. A fiatalokorra vonatkozó igazságszolgáltatási rendszerben a közvetett erőszak a kihallgatás, a büntetőeljárás, a bebörtönzés és a bebörtönzést követő időszak során akkumulálódik. A közvetett erőszak még annak ellenére is halmozódik egy bizonyos mentalitás elterjedtsége, a strukturális körülmények, vagy e kettő kölcsönhatása miatt, hogy a fiatalokorra vonatkozó igazságszolgáltatási rendszer szervezetei javulnak annak érdekében, hogy a törvényvel összeütközésbe kerülő fiatalokúakat védjék (Írtiş 2012b: 52). Az előbbiekhöz hasonlóan Carrabine (2000), aki a bebörtönzés társadalmi elméletének egy governmentalizáción belüli kidolgozására tesz javaslatot, a fegyelmezéssel munkamegosztásra hívja fel a figyelmet. Ennek megfelelően, a börtön élet mikroszociológiája (Sykes, 1958; Goffman, 1961) elválik a bebörtönzés tágabb társadalmi folyamatokhoz kapcsolódó makroszociológiájától (Rusche and Kirchheimer, 2003; Foucault, 1977). Amellett érvelek, hogy az emberi jogi diskurzus beavatkozásai rendre a közvetlen erőszakra vagy az állam mikroszociológiájára fókuszálnak, és hajlamosak figyelmen kívül hagyni az erőszak közvetett formáit, illetve a bebörtönzés makroszociológiáját, amely a felhalmozódott strukturális hátrányok elemzését tenné szükségessé.

Továbblépek a negyedik kérdésre, ami az emberi jogok alkalmazhatóságát firtatja – tekintettel azok normatív jellegére. Ez egy kritika, ami az emberi jogok működtethetőségét és alkalmazását problémásnak tekinti. Az emberi jogok lényegükből fakadóan az állampolgári jogokkal vannak összekötve. Viszont amíg az állampolgári jogok a modern (nemzet)államra vonatkoznak, addig az emberi jogok globális jellegűek. Az állampolgárság az az eszköz, amelyen keresztül a legtöbb egyetemes emberi jog hozzáférhetővé válik, miközben az országhatárokat átlépő migránsokat kizárja (Morris 2012: 43-44). Az állampolgárság teszi a legtöbb emberi jogot hozzáférhetővé, miközben az emberi jogi nyelvezet olyan eszközként van felhasználva, amely a jogsértésekkel szemben hivatott védeni az ontológiai biztonságot az állam kormányzási magatartásában. Az emberi jogoknak ez a globális jellege nem jelent problémát azoknak a negatív jogoknak az esetében, amelyek polgárjogok, politikai jogok vagy bírói jogok. Ellenben a pozitív jogokat, jelesül a szociális és gazdasági jogokat, nehéz működtethetővé tenni a globális platformon. Ezzel arra a különbségre utalok, ami az ENSZ Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya (UNCCPR) és az ENSZ Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya (UNCESCR) között van; mindkét megállapodás 1976-ban lépett hatályba.

Tekintetbe véve mindezeket a szempontokat a vizsgálati fogság gyakorlata – amely állítólag a szabadsághoz való jog, a biztonsághoz való jog, a tisztességes eljáráshoz való jog és az ártatlanság vélelméhez való jog alapelvein belül működik – újra áttekintésre kerül az egyes területek governmentalizációján belül. Jelen kutatásban a vizsgálati fogságban tartást annak a közvetett erőszaknak a következményeként és forrásaként elemzem, amely a társadalom mélyen gyökerező hegemon viszonyrendszereiben észrevétlen tud maradni. Ez az elemzés a fiatalokra vonatkozó igazságszolgáltatási rendszerben dolgozó szakemberek és a fiatalok vizsgálati fogságban lévő fogvatartottak vizsgálatát teszi szükségessé, hogy érthetővé váljon az, hogy miként interpretálják és élik meg a vizsgálati fogságban tartást, valamint, hogy miként helyezik el egy kontextusba és teszi működtethetővé a jog gyakorlati megvalósításában az emberi jogi nyelvezetet.

Módszertan

Mint hogy a törvénykönyvekben található jog továbbra sem elégséges forrás „a jog gyakorlati megvalósulásának” vagy „a jog kontextusban történő elhelyezésének” elemzéséhez, ahogy azt a jogszociológusok is megállapítják (Nelken, 2001), egy börtönökben és bíróságokon lefolytatott, interpretatív értelmezésen (Verstehen) alapuló kutatás segítheti a kutatót abban, hogy elemezze a fiatalok vizsgálati fogságban tartásának szerepét az igazságszolgáltatási rendszerben. Ez a módszer az egyénre, mint „az értelemmel bíró magatartás felső határára és egyedüli hordozójára” tekint (Gerth and Mills 1946: 55). A társadalmi cselekvés ezen interpretatív eszközökkel lefolytatott vizsgálata, amely a kutató azzal kapcsolatos értelmezésén alapszik, hogy a különböző szereplők milyen célt és jelentést tulajdonítanak saját tetteiknek (Weber 1978, Vol. 1), megmagyarázhatja, hogy a vizsgálati fogságban tartás, a biztonság, a kontroll, a büntetés és az igazság szempontjából milyen szerepeket tölt be az igazságszolgáltatási rendszerben. Ennek megfelelően, ahhoz, hogy meg lehessen érteni, hogy a vizsgálati fogságban tartás – annak a fiatalokra vonatkozó igazságszolgáltatási rendszerben zajló gyakorlata – milyen szerepet tölt be és mik a vele kapcsolatos észlelések, olyan kutatás lefolytatása szükséges, amely „a jog gyakorlati megvalósulásának” színterein, azaz a bürokratikus intézményekben – a börtönökben és a bíróságokon – zajlik.

Jelen kutatásban a jog gyakorlati megvalósulásának vizsgálata a következőket jelentette: részvétel hatvanöt tárgyaláson különböző bíróságokon, interjúk felvétele ötven fiatalok vizsgálati fogságban lévő fogvatartottal négy különböző városban lévő hat különböző börtönben, interjúk felvétele harmincnégy fiatalokra vonatkozó igazságszolgáltatási rendszerben dolgozó szakemberrel, akik ügyészek, ügyvédek, bírók és szociális munkások, mindannyian fiatalokra vonatkozó vádhatóságoknál és fiatalok bíróságain dolgoznak, három különböző városban. A fenti kutatómunka 2014-ben és 2015-ben folyt le. A vizsgálat új hozzájárulása a javaslat egy olyan etikai útmutatóra vonatkozóan, amelyet a fiatalok vizsgálati fogságban lévő fogvatartottakkal lefolytatott kutatáshoz alkalmaztam. Az adatokat az állam által bemutatott adatok statisztikai elemzése, az előző és a jelenleg hatályos jogszabályok közötti változások elemzése, az esetek aktáinak átnézése, valamint nem kormányzati szervezetekkel együtt végzett munka egészítette ki. A kutatás fiatalok vizsgálati fogságban lévő fogvatartottak változatos csoportját foglalta magában: olyanokat, akiket vagyon elleni bűncselekményekkel, kábítószer terjesztéssel, szexuális bűncselekményekkel, testi épség elleni bűncselekményekkel, gyilkossággal és az állam integritása elleni bűncselekményekkel (amelyekre terrorizmusként hivatkoznak) vádoltak. A bűncselekmények sokfélesége a törvényekkel való összeütközéseknek különböző strukturális mintázatait fedte fel, amelyek a menedzsment-szemléletű governmentalizációban figyelmen kívül voltak hagyva.

8. táblázat: Résztvevők: fiatalok vádlottak, 2014. február 12. és 2014. október 22. között vizsgálati fogságban tartva

Börtönök/ bűncselekmény kategóriája	Maltepe/ Isztambul	Bakirkoy/ Isztambul Nők Fegyháza	Sincan / Ankar a	Aliag a/ Izmir	Sincan/Anka ra Nők Fegyháza	Konya E típusú fegyház férfiak számára	Konya E típusú fegyház nők számára	Összesen
drogok	2	1	2	1	0	1	1	8
lopás	1	0	1	4	0	2	0	8
rablás	3	1	2	2	2	2	0	12
szexuális bűncselekmény	2	0	2	1	0	1	0	6
emberölés	1	2	2	0	1	1	1	8
testi sértés	1	0	1	2	0	1	0	5
politikai bűnök (terrorizmus)	1	0	2	0	0	0	0	3
összesen	11	4	12	10	3	8	2	50

A fogvatartottakkal készített interjúkat úgy elemeztem, hogy elsőként csoportosítottam őket az alapján, hogy milyen börtönben voltak fogva tartva. Második lépésben a bűncselekmény típusa alapján végeztem el egy csoportosítást. Amint a bűncselekmények típusainak megfelelően újra meg újra elolvastam az interjúkat, mintázatok jelentek meg bennük. Bourdieu (1990) tőkéről alkotott koncepciójával kapcsolatos mintázatok váltak láthatóvá különböző bűncselekmény típusok alapján, ami a bebörtönzés sokféle élményéhez és értelmezéséhez vezetett. Ezeket az értelmezéseket úgy osztom meg, hogy „a bebörtönzés fájdalomként” (Sykes 1958; Crewe 2011; Liebling 2011) elemzem őket az V. Fejezetben. Összefoglalva az egyes fiatalok fogvatartottak eltérő módokon tapasztalják meg a fogvatartás fájdalmait.

A börtönkutatásból származó eredmények

A magas biztonságú intézetek mindennapos életének – a névsorolvasásainak, műhelyeinek, szabályainak, jutalmazásainak és büntetéseinek – a megfigyelése, és az, hogy egy szinttel feljebb lépve madártávlatból ránézünk a fiatalokra vonatkozó börtönrendszerre, felfedi azt, hogy minden, a börtönőrök, tanárok és pszicho-szociális munkatárs által megvalósított gyakorlat azt a célt szolgálja, hogy a fiatalok vádlottakat biztosan és a lehető legkevesebb kényelmetlen macera árán lehessen kordában tartani a térbeli kontroll mechanizmusainak segítségével. Hogy az elejéről kezdjük: a nap legnagyobb jelentőséggel bíró tevékenysége a névsorolvasás. Miközben a tanfolyamok a börtönök a fénypontjai, addig nem létezik fenntartható, formális oktatási program a lemorzsolódások megelőzésére. Ellenkezőleg: a fiatalok vádlottak a hosszú időtartamú távollétek miatt elveszítik a formális oktatáshoz fűződő jogukat. Ha viták vannak, a megoldás az, hogy le kell zsugorítani a teret, hogy be kell zárni a fiatalok vádlottat egy kisebb méretű egységbe, egy cellába, hogy észhez térhessen az emberi interakciók hiányától. A bebörtönzés a törvénnyel összeütközésbe kerülő alanyok irányításának egy olyan értelmezésén belül zajlik, amely a meghatározatlan ideig tartó kontrollról és biztonságról szól. Ehhez hasonlóan Özkazanç az utcagyerekek kontrollálásának „kreatív” módszereire utal. Meglátása szerint az utcagyerekek „kockázatot” hordoznak Törökország társadalmának biztonságára szempontjából, és felsorol számos térbeli kontrollálási

mechanizmust, olyanokat, mint például a gyerekeknek egy szigetre való deportálása, vagy az iskolában, az órákon eltöltött idő megnyújtása annak érdekében, hogy távol lehessen tartani őket a közterektől (Özkazanç 2011: 188-191). A térbeli kontroll mehanizmusok fontosabbakká válhatnak, mint a szociális intergráció szempontjai.

Mialatt bizonytalan időre egy tartály-szerű magas biztonságú intézetben ellenőrzés alatt vannak, a fiatalok fogvatartottak a bebörtönzés - amely a modern jogban a büntetés helyének van fenntartva - különféle fájdalmait élik át. Ezeknek a speciális fegyházaknak a jellemzői a tér eleme köré szerveződnek, hogy biztonság biztosítva legyen, míg a fegyelmezés/munka/oktatás és az idő elemei le vannak csökkentve a vizsgálati fogságban tartás esetében. A menedzsment-szemléletű kifejezés rendkívül jól leírja a börtönrendszert - nem a kockázatra helyeződik a hangsúly, hanem a különféle kategorizálások által megvalósított kontrollálásra. A fogvatartottak sokfélesége nincsen figyelembe véve. Ugyanakkor ez a sokféleség láthatóvá válik a bebörtönzés fogvatartottak által megtapasztalt fájdalmain keresztül, mint amilyen az oktatáshoz való hozzáférés meggátolása, vagy a politikai foglyok kollektív fájdalmi.

Sokféleség a vádlott-fogvatartottak között

Először is magától értetődő, hogy az élmények sokfélesége azon bűncselekmények eltérő voltából ered, amelyekkel a vádlottakat vádolták, valamint abból, hogy milyen fokú tapasztalatokat szereztek a fiatalokúakra vonatkozó (büntető) igazságszolgáltatási rendszerben. A bűncselekményekben és a bebörtönzés megélésében fellelhető változatosság Bourdieu gazdasági, társadalmi és kulturális tőkéről szóló koncepcióját alapul véve arra indított, hogy a sokféleséget négy kategóriában kezeljem, továbbá, hogy az elemzést a struktúra - aktív döntési és cselekvési képesség dichotómiánál sokrétűbbé tegyem. A droghasználat, a kábítószer terjesztés és a tulajdonnal kapcsolatos bűncselekmények közötti komplikált kapcsolat, amelyről a korábbi kutatásokban nem esett explicit módon szó, önmagában egy külön kategóriát jelentett. Ez a kategorizáció nem azt jelenti, hogy mindegyik vádlott, akit drogok terjesztésével vádoltak, azt másfajta, tulajdonnal összefüggő bűncselekményekkel is megvádolták, hanem azt, hogy - az előbbi összefüggés irányát megfordítva - azoknak a résztvevőknek a többsége, akiket tulajdonnal kapcsolatos bűncselekményekkel vádoltak, tekintélyes mértékű tapasztalattal rendelkezett a drogok használata és terjesztése terén is, amely az igazságszolgáltatási rendszer számára észrevétlen maradhatott.

Azok, akiket droggal és tulajdonnal kapcsolatos bűncselekményekkel vádolnak elsősorban kevés kulturális tőkével bírnak, amely iskolai problémákkal, lemorzsolódással és írástudatlansággal függ össze. Így rendre arra a társadalmi tőkére hagyatkoznak, amellyel a kapcsolati hálójukon keresztül bírnak a mezőjükben. Azoknak a beszámolóiban, akiket droggal és tulajdonnal kapcsolatos bűncselekményekkel vádoltak, hangsúlyosan megjelenik a *most*, azaz az itt és most történő szabadságelvonás. Ez a jelenre helyezett hangsúly szükségessé tesz egy összehasonlítást azokkal a vádlottakkal, akik a *jövővel* kapcsolatos aggodalmaikról beszélnek kulturális tőke termelésétől való megfosztottságuk kapcsán. Tehát a fogvatartottak egy része számára a börtön, mint totális intézmény, nem termeli újra azt a meglévő kulturális tőkéjüket, amelyet birtokolnak, hanem lerombolja a már meglévő kulturális tőkéjüket, ezzel szorongást okozva nekik a nem bűnözői pályák építésével kapcsolatban. Az első csoport - vagyis akiket tulajdonnal és droggal kapcsolatos bűncselekményekkel vádoltak - beszámolóinak összehasonlítása azokéval, akiket szexuális bűncselekményekkel vádoltak, megmutatja ezt az erőteljes kontrasztot a jelen vagy a jövő hangsúlyozása szempontjából. Az azoktól származó beszámolók gyenge minősége, akiket a testi épséggel kapcsolatos bűncselekményekkel vádolnak, mint például testi sértés vagy gyilkosság, és akik a vádlottak harmadik kategóriáját alkotják jelen kutatásban, feltehetőleg azzal hozható összefüggésbe, hogy a vádlottaknak nehézséget okozott a súlyos bűncselekmények miatti folyamatban lévő eljárásukkal kapcsolatos információkat felfednie a kutató előtt. Összefoglalva ez a sokféleség, amelyet legjobban az első

két csoport hangsúlyainak kulturális tőkájukra illetve a jelenre és a jövőre helyezett hangsúlyainak összehasonlítása mutat, a korábbi Törökországban végzett kutatásokban még nem került felszínre.

Végül a vádlottak negyedik kategóriáját az állam integritása elleni bűncselekményekkel vádolták, amelyre a bíróság és a börtön intézményi apparátusa „terrorizmusként” és „politikai bűncselekményekként” hivatkozhatnak a kurd etnicitással kapcsolatos törvények nyomán. A politikai foglyok jellemzően az állammal való kapcsolatuk és az illegalitás társadalmi közösségén keresztül különböztették meg magukat a többi fogvatartotttól. A kulturális tőkére és a kollektív *jövő* víziójára helyezett hangsúly szintén elkülöníti a politikai foglyokat a többi fogvatartottól, akiknek nem volt a kollektív hangsúlyos. Ezek a sokféleségek eredményezték a különbségeket a bebörtönzés fájdalmainak megélésében.

A vizsgálati fogság fájdalmai

Jelen kutatásban a beszámolók nagy hányadát annak a fájdalma, hogy egy totális intézményben egy kollektív életen osztoznak, és a szabadság elvesztéséből fakadó, annak természetétől elválaszthatatlan, kemény fájdalom tette ki. Láthatóvá váltak az elzárásnak olyan terhei/fájdalmai, amelyek a fiatalok bebörtönzés leglényegibb velejárói. Ennek megfelelően a külvilággal, de főleg a családdal való kapcsolat, továbbá az oktatáshoz való hozzáférés akadályozott volta a fiatalok magas biztonságú intézetekben történő vizsgálati fogságban tartásának jelentős terheként jött felszínre. Nem meglepő módon az oktatáshoz való hozzáférés akadályozottságából fakadó fájdalom legnehezebben azok viselték, és azok tekintették fontosabbnak, akik több kulturális tőkével bírtak, és inkább törődtek a *jövővel*, mint a *jelennel*. Ennek következtében, a fogvatartottnak az a sokfélesége, melyet megkísértem kibontani, a bebörtönzés fájdalmainak megélésében fellelhető változatosságot indikálja.

Az előzetes fogvatartás menedzselése, mint a bürokratikus ártalmatlanítási eszköze

Az V. fejezetben ábrázolt sokféleségnek a kontrasztjaként a fiatalok vádlottak mindegyikét úgy tartják fogva a magas biztonságú intézetekben, hogy a biztonság követelménye érvényteleníti a bebörtönzés összes többi aspektusát, például a fegyelmezést, a munkát vagy a pszichológiai intervenciót. A börtön hierarchikus bürokratikus szerveződése, amely a felsővezetőket a középvezetők fölé, a vezetőket együtt pedig a pszichoszociális ellátást végző munkatársak, tanárok és a biztonsági őrök fölé helyezi el, végső soron a pszichoszociális ellátókat jelöli ki az orvoslására, hogy egyénileg kezeljék a vádlottak felhalmozódott strukturális problémáit. A bürokratikus ártalmatlanítási területen belül a térnek – a viták jobb kontrollálása érdekében történő – az összezsugorítása és kiterjesztése az, amin keresztül hangsúlyt kap a tér használata. Az elítélt, fegyelmezés szempontjából problémás fiatalok a Fiatalok Nevelőházából a magas biztonságú intézetbeli vizsgálati fogságba való átküldése egy másik, kiugró példája annak, ahogyan a teret a szegregációnak, a kategorizációnak és a fogvatartottak kontrollálásának az eszközöként alkalmazzák.

Szembevetendő, hogy a többség számára, a vizsgálati fogságban tartás és az elítéltek bebörtönzése közötti megkülönböztetés irreleváns. A vizsgálati fogságban tartás egy elkerülhetetlen kontrollálási létesítményként értelmeződik, azok számára, akiket tulajdonnal és drogokkal kapcsolatos bűncselekményekkel vádoltak. Azok számára, akiket a testi épséggel kapcsolatos bűncselekményekkel vádoltak, az erkölcstelen magatartás miatti büntetés integráns része. Azok számára, akiket az állam integritása ellen elkövetett bűncselekményekkel vádoltak, a bebörtönzés, legyen az vizsgálati fogság alatti vagy ítéletet követő, az állam főhatalmának megtestesülése.

Noha az egymástól eltérő strukturális mintázatokban különböző utakon lehet a törvénnyel összeütközésbe kerülni, a börtön az összes vádlott esetében a biztonságra helyezett hangsúllyal van menedzselve. Ennélfogva a vizsgálati fogságban tartás természeténél fogva a törökországi büntetőpolitika jelentős

részeként működik. Ebben a keretben a munkát hangsúlyossá tevő Fiatalokorúak Nevelőházainak háttérbe szorulása és a biztonságot hangsúlyossá tevő vizsgálati fogságban tartás fegyházakban kialakított központjainak előtérbe kerülése felfedi Törökország governmentalizációját. A vizsgálati fogságban tartás egyszerre kezeli a marginalizált fiatalokorúakat, és kontrollálja a fiatalokorú politikai vádlottakat. A strukturális különbségek figyelmen kívül vannak hagyva, és az e vizsgálati fogsággal való megküzdés az egyének felelőssége.

Fontos, hogy óvatosak legyünk a bűncselekmények ténylegességével/valóságával kapcsolatban, minthogy az állítólagos cselekvők csupán vádlottak, és joguk van az ártatlanság védelméhez. Ami azt illeti, jelen kutatás 50 résztvevője közül 48 nem tagadta, hogy összeütközésbe került a törvénnyel; sőt: némelyikük egyéb bűncselekményekkel is gazdagította a bűncselekményekkel kapcsolatos narratíváját, amelyekről más úton nem szereztem volna tudomást. Emiatt az ártatlanság védelmének kiemelése helyett jobbnak vélem elismerni a törvénybe ütköző cselekedeteket abban a formában, amelyben azt a fiatalokorú fogvatartottak elbeszélétek. Az „ártatlanság védelméhez való jog” akadályozza a vizsgálati fogságban tartásnak egy interpretatív értelmezését, mivel a gyakorlat alanyai nem követelik ezt a jogot.

A bíróságokon lefolytatott kutatás eredményei

A fiatalokorúakkal foglalkozó igazságügyi szakemberekkel, dolgozókkal folytatott interjúk és a bíróságokon végzett vizsgálódások eredményei kiegészítik a fiatalokorúak között végzett kutatásaimat.

9. táblázat: Résztvevők: A fiatalokorúakra vonatkozó igazságszolgáltatási rendszerben dolgozó szakemberek

	Istanbul	İzmir	Ankara	Összesen
Ügyvédek	5 egyéni interjú (1 formális beleegyezés nélkül)	nincsenek jogászokkal felvett interjúk	2 egyéni interjú	7 női válaszadó
Szociális munkával foglalkozó tisztviselők	3 egyéni interjú (1 formális beleegyezés nélkül) és 2 fókuszcsoport, csoportonként 2 szociális munkással	1 egyéni interjú	2 fókuszcsoport, csoportonként 2 szociális munkással	12 válaszadó (8 nő, 5 férfi)
Bírók	2 egyéni interjú (1 formális beleegyezés nélkül)	7 egyéni interjú	2 egyéni interjú	11 válaszadó (2 nő, 9 férfi - 6 fiatalokorú bíró, 2 főbíró a fiatalokorú súlyos büntetőbíróságoktól, 1 nyugdíjba vonult tag bíró a fiatalokorú súlyos büntetőbíróságtól és 2 büntetőügyi békéltető bíró
Ügyészek	2 egyéni interjú	5 egyéni interjú (2 formális beleegyezés nélkül)	1 egyéni interjú	8 férfi válaszadó
Total	16 válaszadó	13 válaszadó	9 válaszadó	38 válaszadó

A fiatalokorúak igazságszolgáltatási rendszerében dolgozó szakemberek elbeszéléseit a foglalkozási

csoporthoz rendezve elemeztem. Elfogadva azt, hogy a fiatalkorúak igazságszolgáltatási rendszerében dolgozó szakemberek beszámolóinak egy interpretatív/magyarító értelmezése (Verstehen, Weber 1978, Vol.1: 4) megmutatná azt, hogy miként értelmezik saját helyzetüket és tetteiket (döntéshozásukat), különböző témákat elemeztem a különböző, foglalkozás alapján kijelölt csoportokban. Együtt egy kompozit képet adnak arról, hogy az állam miként kormányozza a fiatalkorú embereket. Ahogy újra meg újra átolvastam az interjúk jegyzeteit, minden foglalkozási csoportnál különböző témák kerültek felszínre. Például, az ügyészeknél az eurocentrizmus és a menedzsment-szemléletű rendszer hatékonysága volt az uralkodó, míg az ügyvédekénél a szociális munkát végző tisztviselők szerepe volt a domináns. Másfelől a szociális munkát végző tisztviselők elbeszélései arra vezettek, hogy elemezzem a nézeteiket a bírókkal fenntartott hegemon kapcsolataikkal összefüggésben. A bírók elbeszéléseit volt a legnehezebb elemezni, mivel utólag az ellentmondások egy következetes mintázatát fedeztem fel bennük. Az ellentmondás maga világított rá arra, hogy a bírók szemszögéből hogyan értelmeződik a vizsgálati fogságban tartás. Ezeket az interpretációkat jelen dolgozat VI. Fejezete tárgyalja.

Kifejtettem a döntéshozatali folyamat működését dialektikusan, éúgy elemeztem az ügyészeket, ügyvédeket, bírókat és szociális munkát végző tisztviselőket, mint akik a tézist, antitézist, „szintézist”, valamint „a másokat” szolgáltatják. Ez a módszer hasznosnak bizonyult az elbeszélések saját foglalkozási területükön belül történő elemzéséhez, ily módon azonosítva az interpretálás mintázatait azzal a szolgáltatással kapcsolatban, amelyet nyújtanak.

Az ügyészek elbeszélései, a tézis szállítóiként, és az első szereplőkként, akik kérik a vizsgálati fogságban tartást a bírótól, egy eurocentrikus, developmentalista-modernista étoszban formálódtak, amely egyrészt a teljesítményértékelés körül forgott azáltal, hogy előtérbe helyezte a rendszer hatékonyságát és technológiáját, másrészt pedig akörül, hogy az osztályozásuk segítségével minél jobban lehessen kezelni a népesség célba vett hányadát. Habár kritizálták a védő-/biztonsági mechanizmusok végrehajtó hatalombeli hiányát, az ügyészek maguk sem álltak kapcsolatban a végrehajtó hatalom egyik fontos aspektusával: a bebörtönzéssel. Végso soron a vizsgálati fogságban tartásról az derült ki, hogy a kontroll az elsődleges eszköze és elrettentő mechanizmus az ismételt elkövetőknek, akik, egyes ügyészek szerint, nem voltak képesek alkalmazkodni a társadalom uralkodó értékrendjéhez. Ily módon a jogellenes magatartás miatti felelősségesítés individualizálva lett. Érdemes megfigyelni az (elítéltek) börtönbüntetése és a (vádoltak) vizsgálati fogságban tartása közötti különbségtétel hiányát ahhoz, hogy megérthessük a bebörtönzés racionalitását.

Ellentétben az ügyészek erőteljes és szilárd tézisével, és a jogok nyelvezetének uralkodó volta ellenére, az idealista vagy nem idealista ügyvédek az antitézis szállítóiként, a döntéshozatali folyamatnak egy nélkülözhető elemét alkották. Minden ügyvéd kritizálta azon védő-/biztonsági mechanizmusok szolgáltatásának elégtelenségét, amelyek a bebörtönzés alternatíváit jelenthetnék. Ugyanakkor ez a kritika nem kapcsolódott a vizsgálati fogságban tartáshoz. Az ügyvédek a vizsgálati fogságban tartásra az igazságszolgáltatási rendszer egy elkerülhetetlen részeként tekintettek, és meg voltak győződve arról, hogy az ügyfeleiket egyénileg kell megmenteni.

A bírók esetében, minthogy ők a döntéshozatali folyamat feje, akik a tézist kialakítják, önmaguk pozicionálása számottevő mértékű jelentőséggel bírt az igazságszolgáltatás nyújtásában. Végso soron, a gyerekek jogainak liberalista-individualista értelmezésének eredményeképpen, a bírók interpretációja egy holtpontra jutott a jogellenes cselekmények egyéni felelősségesítése körül. Az ő beszámolóik a bűn egyéni felelősségesítése köré szerveződtek, amelyet a gyermekek jogainak jogszabályokban uralkodó étosza nem oldott fel.

A döntéshozatali folyamat dialektikájában, a szociális munkát végző tisztviselők egy kétértelmű pozíciót töltöttek be, amely nem egy alapvető fontosságú eleme a folyamatnak, ellenben egy olyan kiegészítő szakértői véleményt képvisel, amely továbbra is definiálatlan. A legjelentősebb, hogy a szociális munkát végző tisztviselők saját társadalmi helyzetükkel, valamint reakcióikkal kapcsolatos interpretációja különböző szinteken változott, de nem formált egy kollektív ellenállást.

Az alábbi négy tényező ássa alá a szociális munka értékét:

- i. A szociális munka végzéséhez elvárt megfeleléségi kritériumok homályossága - minthogy pszichológusként, szociális szolgáltatásokból szerzett diplomával rendelkező személyként és matematika tanárként gyakorlatilag ugyanazt a feladatot lehet ellátni
- ii. A szociális munkát végző tisztviselők jogi helyzete - vagyis az, hogy szakértők, ahelyett, hogy a bíróság egy központi elemét jelentenék
- iii. A szociális munkát végző tisztviselők alkalmazásának kétes időzítése - akik így ketté szakadnak az ügyészégi hivatal és a bíróság között
- iv. A szociális munkát végző tisztviselők munkaköri leírásának zavarossága - be vannak szorulva a gyermek felelősségre vonhatóságának megállapítása és szociális biztonság iránti igényének megállapítása közé.

Végül, a vizsgálati fogságban tartás nem kapott helyet a szociális munkát végző tisztviselők napirendjében, minthogy az igazságszolgáltatási rendszer elkerülhetetlen kontrolláló mechanizmusaként tekintenek rá.

Általános megállapítások

Tehát, mi is a vizsgálati fogságban tartás szerepe a törökországi fiatalokra vonatkozó igazságszolgáltatási rendszerben? **Először** is a leglényegesebb, hogy a vizsgálati fogságban tartás elsőként bevetett eszközként működik az elrettentésben és a biztonság kontrollálásának mechanizmusa. **Másodszor** a főhatalom által kifejezésre juttatott, megérdemelt büntetésként racionalizálják és semlegesnek állítják be, minthogy a vizsgálati fogságban tartás nincs megkülönböztetve a börtönbüntetésektől. **És végül** ellátja a bizonyítékgyűjtés adminisztratív kontrollálási mechanizmusának feladatát. Ennélfogva sikeresen tölti be szerepeit, amint a „tér” eleme mellőzi az „időt” és a „munkát”. A vádlottak térbeli kontrollálás általi akadályoztatása biztosítja a vizsgálati fogságban tartásnak e három létfontosságú szerepét, amelyekben a fiatalok vádlottakat együttesen kezelik a különbözőségek figyelmen kívül hagyásával, és a bebörtönzés különböző fájdalmait tapasztalják meg. Ebből adódóan Törökországban a törvénnyel összeütközésbe kerülő fiatalokat a térbeli kontroll mechanizmusokkal kezelik a magas biztonságú intézetekben. A térbeli kontrollmechanizmusoknak adott hangsúly, mint amilyen a fiatalok előzetes fogvatartása, jól jelzik, hogy Törökország hogyan kezeli állampolgárai jólétét és szociális helyzetét.

A vizsgálati fogsággal kapcsolatos menedzserszemlélet következményei

Következésképpen, a törökországi fiatalokúakra vonatkozó igazságszolgáltatási rendszer menedzsment-szemléletének kérdésköre felvetődött a szakirodalomban (Uluğtekin 2014). Az angolszász szakirodalom áttekintése azt mutatja, hogy a menedzsment-szemlélet vagy más néven Új Börtöntudomány, amely kockázatkezeléssel van elfoglalva, adja a vizsgálati fogságban tartást vizsgáló munkák meghatározó alapvetését. Kibontva és újra átgondolva a menedzsment-szemlélet ad irányt a kutatónak ahhoz, hogy megértse a vizsgálati fogságban tartás szerepét a törökországi fiatalokúakra vonatkozó igazságszolgáltatási rendszerben. Először is Bottoms (1995) különbségtétele a menedzsment-szemlélettel, mint szisztematikus, konzumerista és aktuárius lényegű jelenséggel kapcsolatban, amely az Új Börtöntudományra utal (Feeley

and Simon 1992, 1994), egy világosabb platformot biztosít a megvitatáshoz. Az Új Börtöntudomány nem egyének megbüntetéséről vagy rehabilitásáról szól, hanem engedetlen csoportok észlelt veszélyességük alapján történő osztályokba sorolásáról és kezeléséről. A rendszermenedzsment prioritást élvez az egyéneket érintő beavatkozáshoz képest.

Én a VI. fejezetben lefektetett okok nyomán azonosítom inkább az aktuárius menedzsment-szemlélettel a törökországi fiatalkorúakra vonatkozó igazságszolgáltatási rendszert. Ugyanakkor, az Új Börtöntudomány egy kritikus megközelítése szükségessé teszi pár aspektus újbóli átgondolását. Elsőként: lévén, hogy a célcsoportja a társadalom marginalizált része, az Új Börtöntudomány elfedi és elmaszatozza azt a börtönökben lévő sokféleséget, amelyre szakadatlanul próbáltam rámutatni. Másodszor amint az korábban ki lett emelve (Cheliotis 2006b), az Új Börtöntudomány lekicsinyíti az emberek aktív döntési és cselekvési képességének jelentőségét az igazságszolgáltatási rendszer szolgáltatóinak esetében. Ebből adódóan a vizsgálati fogságban tartás szerepeit azért igyekeztem szétszálalni, hogy a fiatalkorúakra vonatkozó igazságszolgáltatási rendszerben dolgozó szakemberektől származó kvalitatív adatokat gyűjtöttem, és a jog gyakorlati megvalósulásának interpretatív értelmezését alkalmaztam. Harmadikként: az Új Börtöntudomány elmulasztja felismerni a múltbeli és a jelenlegi büntető funkciók között fennálló folytonosságot (Cheliotis 2006b). Tehát ki szeretném emelni, hogy bár a menedzsment-szemlélet helyesen határozza meg azt, hogy a fiatalkorú vizsgálati fogságban lévő fogvatartottakat a magas biztonságú intézetekben csoportosítva irányítják, ennek a mentalitásnak az alapját a racionális döntéshozó egyéni felelősségének adja.

Végül soron a vizsgálati fogságban tartás, igen szembeötlő módon, az elrettentéshez és a bűnüldözéshez elsőként bevetett ártalmatlanítási mechanizmusként működik. Tekintve, hogy nincsen megkülönböztetve egy ítéletet nyomán kiszabott börtönbüntetésről, a vizsgálati fogságban tartás megérdemelt büntetésként racionalizálható. Harmadik szempontként a vizsgálati fogságban tartás az adminisztratív irányítás hézagjait tölti ki azért, hogy biztosítva legyen a bizonyítékok, különösen a tanúvallomások gyűjtése.

Ebből adódóan, a vizsgálati fogságban tartás egy olyan „bürokratikus ártalmatlanítási eszközként” van fenntartva, amely részt vesz a közvetett erőszaknak a fiatalkorúakra vonatkozó/jóléti/büntető igazságszolgáltatási rendszerben történő strukturális felhalmozásában, amely be van ágyazódva Törökország governmentalizációjába. Amint az már korábban említésre került, a felhalmozódott közvetett erőszakra nehéz beszélni az emberi jogi nyelvezet használva, minthogy az napjainkban az erőszak közvetlen formáinak felismerésére van korlátozva.

Jelen kutatás következtetései a neoliberális menedzsment-szemlélet és az emberi jogi nyelvezet között fennálló összefüggés megfejtésével kapcsolatban

A jogok nyelvezetének bevezetése - vagy inkább belekötése - ebbe a keretrendszerbe néhány nem szándékolt következménnyel bír azáltal, hogy hátráltatja a bűnözésben és a bűnüldözésben fellelhető strukturális mintázatok kritizálását. Először is a gyermekek jogaira hivatkozó diskurzus egy developmentalista, eurocentrikus, civilizáló virágzik nyelvi készletben virágzik. Másodszor az emberi jogok eredete a nyugati felvilágosodás korszakában, azon természetes jogok megszületésében keresendő, amelyek elfogadják a liberális individualizmust, ami az egyéni vádlottakat a habitusuktól való megfosztással fenyegeti. Végül a Törökországban 1976-ban bevezetett pozitív/szociális jogok, amelyek a szociálpolitikai szakirodalom alapját adják, továbbra is másodrendűek maradnak. A szabadsághoz való jog, a biztonsághoz való jog, a tisztességes eljáráshoz való jog és az ártatlanság vélelmének joga továbbra is elvont követelések maradnak, amelyek az *egyént* célozzák meg a büntető igazságszolgáltatási rendszerben.

Végül, a negatív jogok által védett egyének bizonytalansága fokozódik, ami a térbeli kontroll által megteremtett biztonság iránti igény, valamint az egyént megcélzó, pszichológiai segítséget nyújtó szakmai beavatkozások iránti igény fokozódásához vezet. A vizsgálati fogságban tartás, vagy, amit én „bürokratikus ártalmatlanítási eszköznek” nevezek, a térbeli kontrollálás iránti igényre adott válaszként funkcionál. Az ítéletet követő börtönbüntetés és a vizsgálati fogságban megkülönböztethetlensége a menedzsment-szemlélet pongyola mentalitását mutatja, amelynek alapjai állításom szerint az egyéni felelősségesítésen nyugszanak. Mindez egy kollektív aggályra reagál, hogy a népesség megcélzott hányada kontroll alatt legyen tartva és meg legyen fékezve. Tehát állításom szerint a bűncselekmények egyéni felelősségesítése, amely a törvénnyel való összeütközések strukturális mintáiból történő kiragadás, képezi az alapját a menedzserszemléletű mentalitásnak.

A governmentalizációról szóló értelmezésében Castel felhívja a figyelmet a neoliberais governmentalizációba beágyazott ellentmondásra, és azt állítja, hogy a modern egyén nem képes magát a társadalomban fenntartani az állam által nyújtott társadalmi biztonság nélkül (Castel 2004: 76-77). Castel megkülönbözteti a polgári biztonságokat, amelyek az egyének és a tulajdonok biztonságát garantálják, valamint a társadalmi biztosításokat, amelyek mindenféle kockázatokkal szemben garantálnak védelmet, ami az embert az élete folyamán éri, mint például betegség, balesetek, megöregedés úgy, hogy nem állnak rendelkezésre pénzügyi eszközök és más kockázatok. A jogállamiság polgári biztosításainak kifejtésekor Castel a Thomas Hobbes által ábrázolt „egyének társadalmából” indul ki, és azt állítja, hogy egy „egyének társadalma” természetesen egy biztonság társadalommá válik, mivel a biztonság jelenti a társadalom fenntartásának elsődleges feltételét. Hobbes az abszolutista államot tartja szükségszerűnek ahhoz, hogy az egyének biztonsága meg legyen védve.

Castel emlékezteti az olvasót, hogy a bizonytalanság egy modernitás előtti jelenség, minthogy a modernitás előtti időkben a biztonság az egyén hierarchiabeli státuszának függvénye volt a közösségen belül a család tagjaként és a rokonok között. A modern társadalmakban, ahol az egyéni szabadságot ünneplik, és ahol a családhoz, közösséghez vagy foglalkozási csoporthoz fűződő kötelek másodlagos fontossággal bírnak, kialakulnak a biztonság társadalmak, amelyben az állam kezében van a hatalmi monopólium ahhoz, hogy az egyén számára a polgári biztonságot meg tudja adni. Ennek megfelelően, „biztonságban lenni” nem egy természetes állapot, hanem egy újonnan kialakuló, mivel a bizonytalanság nem váratlanul talál rá az egyénekre, hanem az egyének életének egyik dimenziója a modern társadalomban (Castel 2004: 19). Ezért minthogy az egyén híján van a hagyományos köteleknek és függőségeknek, a tulajdon válik a biztonság elsődleges forrásává, amint azt Locke javaslata is támogatja. A magántulajdon teszi védetté az egyént mindenféle társadalmi kockázattal szemben, például, hogy megbetegedik, balesetek érik, vagy hogy nem része a munkaerőpiacnak. Azok számára, akik magántulajdont birtokolnak, létezik tartós biztonság. Másrészt, a polgári biztonságot a jogállamiság nyújtja. A modern társadalomban, az egyént annyira értékesnek tekintik, és ennél fogva olyan sérülékenynek, hogy létezik egy erős államot követelő hang (Castel 2004: 27). Castel azt állítja, hogy a népesség magántulajdonnal nem rendelkező többségének jelenléte a liberális állam jogállamiság segítségével legitimált, sötét oldala. Ez a népesség az állam vakfoltjában helyezkedik el, és önmagát kell fenntartania (Castel 2004: 35). Ezen túlmenően, fiatalok emberek ezreit, akik szegények, össze vannak zavarodva, és Giddens kifejezésével élve „beágyazatlanok” (Giddens, 1990), tenni a társadalmi biztonság problémájának középpontjába - ez egy szűk keret ahhoz, hogy segítségével meg lehessen érteni a biztonság globális léptékű problémává tevését (Castel 2004). Így a bűnmegelőzés, a bírók és a rendőrök számának növelése továbbra is lerövidített út és a rövidtávú megoldás marad a bizonytalanság állandósult ontológiai jelenlétére.

Ebben a keretrendszerben a vizsgálati fogságban tartásba történő beavatkozás az emberi jogok diskurzusa által, amely az elemzés egységének az egyént veszi, elhomályosítja annak a közvetett erőszaknak a megjelenését, amely strukturálisan halmozódott és halmozódik fel az osztály- és rasszkérdések körül, amelyek a népesség governmentalizációjába vannak ágyazódva. Az emberi jogok autoriter nyelvezetére hivatkozni, amely az egyént veszi az elemzés egységének, a büntető igazságszolgáltatásban elfedi a „bűncselekmény” társadalmi aspektusát, és figyelmen kívül hagyja a törvénnyel való összeütközés strukturális mintázatait. Ebből kifolyólag az emberi jogi nyelvezet Törökország fiatalokakra vonatkozó igazságszolgáltatási rendszerében nem hagy teret a mezőnek vagy a habitusnak, összezavarja a fiatalokakra vonatkozó igazságszolgáltatási rendszerben dolgozó jogászokat, és akaratlanul is hozzájárul ahhoz, amit Bauman az „igazságtalanság észlelésének individualizációjaként” nevez meg (Bauman, 2001: 86), kizárva ezáltal egy kollektív választ a strukturális társadalmi bizonytalanságokra. Az ontológiai, társadalmi bizonytalanságokra adott választ térbeli szerveződés és a tér használata által gyakorolt kontroll helyettesíti. A magas biztonságú intézetek, amelyek a vádlottak biztonságát adják a létesítményen belül és a köz biztonságát a börtönön kívül, természetüknél fogva nem kérdőjelezzik meg az emberi jogi diskurzust, minthogy annak nyelvezete maga sem alkalmas arra, hogy a bűnözés kontrollmechanizmusaként működő vizsgálati fogságban tartásszerepeit kritikusan lehessen a segítségével elemezni.